

Nederlands-Duitse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening – Subcommissie Noord

Actiekaart „Grensoverschrijdende Ruimtelijke Ontwikkeling“

Aanpassing 2012

Ruimtelijk relevante plannen en projecten in het grensgebied van Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Nederland

Toelichtingen

Inhoudsopgave

[1]	Voorwoord: <i>Waarom een Actiekaart?</i>	3
[2]	Inhoud: <i>Wat geeft de Actiekaart weer?</i>	4
[3]	Legenda: <i>Hoe lees ik de Actiekaart?</i>	5
[4]	Plannen en projecten in de regio's	
	Regio Weser-Ems.....	6
	Provincie Groningen.....	9
	Provincie Drenthe.....	11
	Provincie Overijssel.....	12
	Provincie Gelderland.....	13
	Regierungsbezirk Münster.....	14
[5]	Colofon.....	16

Een weergave van de in het navolgende beschreven projecten en plannen is op het internet te vinden onder:

www.raumordnung.niedersachsen.de

> Grenzüberschreitende Zusammenarbeit

> Deutsch-Niederländische Raumordnungskommission

Abbeelding voorpagina: fragment Actiekaart 2012, cartografie: Provincie Gelderland

[1] Voorwoord: *Waarom een Actiekaart?*

Om het grote ontwikkelingspotentieel in het Noordwest-Europese kerngebied nog beter te kunnen benutten en de daar aanwezige kwaliteiten te behouden en ontwikkelen, is een nauwere strategische samenwerking en betere afstemming tussen Nederland, Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen van groot belang. Daarom heeft de Nederlands-Duitse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening, subcommissie Zuid, een Grensoverschrijdende Actiekaart opgesteld waarop projecten in het grensgebied zijn vermeld op het terrein van ruimtelijke ontwikkeling. In vervolg daarop heeft de Subcommissie Noord besloten om ook een overzicht op stellen van grensoverschrijdende projecten, waardoor voor het gehele Nederlands-Duitse grensgebied zo'n overzicht ontstaat.

Op het vlak van de ruimtelijke ontwikkeling is in het grensgebied een groot aantal initiatieven opgestart, die in veel gevallen niet beperkt zijn tot één bepaalde aanpak of één uitvoeringsniveau. Dankzij deze intensievere vorm van grensoverschrijdende samenwerking is het mogelijk nieuwe groeikansen te ontdekken en te benutten.

Om deze kansen duidelijker in beeld te brengen, is het idee ontstaan om de ruimtelijke aspecten en de effecten hiervan globaal visueel in kaart te brengen. De kaart heeft geen politiek of juridisch karakter, maar geeft een (niet topografisch exact maar wel concreet) overzicht van aankomende nieuwe accenten op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking.

De hier gepresenteerde actiekaart is de tweede versie van een dynamisch werkdocument. De kaart geeft een globaal overzicht van de door de deelnemende overheden gemelde plannen en projecten, die zich in zeer uiteenlopende fases van planning of uitvoering kunnen bevinden. Ons streven is er op gericht om de kaart iedere twee in regelmatige afstanden te actualiseren.

De projecten die bij de actualisering ten opzichte van de versie uit 2009 zijn veranderd, dan wel zijn toegevoegd, zijn onderstreept. Deze accentuering is bedoeld om de wijzigingen op een overzichtelijke wijze weer te geven. Door het vervallen van projecten is de nummering van de resterende projecten van de Actiekaart 2009 gewijzigd. Deze wijzigingen zijn omwille van de leesbaarheid niet vermeld.

[2] Inhoud: *Wat geeft de Actiekaart weer?*

De actiekaart schetst een beeld van (boven)regionale plannen en projecten op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling van de verschillende partners in het grensgebied van Noordrijn-Westfalen, Nedersaksen en Nederland.

Door het een 'actiekaart' te noemen, wordt benadrukt dat het om actuele plannen en projecten gaat, die (eventueel nog na verdere planning en voorbereiding) nog (verder) gerealiseerd moeten worden. Reeds bestaande grensoverschrijdende relaties die niet verder meer worden ontwikkeld, zijn dus hoogstens terug te vinden op de topografische ondergrond.

De afbakening van het als 'grensgebied' aangeduide gebied werd (onder verantwoordelijkheid van de betreffende regionale overheid) pragmatisch bepaald aan de hand van de betreffende thema's. Ook de vraag welke plannen en projecten relevant zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling, werd beantwoord aan de hand van pragmatische selectiecriteria. In eerste instantie omvat de actiekaart die plannen en projecten die ook zijn opgenomen in de huidige streekplannen en in andere belangrijke nationale en regionale plannen en programma's.

Thematisch kent de actiekaart vijf verschillende accenten (weergegeven door verschillende kleuren):

Rood Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken:
Belangrijke woon- en werklocaties, hoger/wetenschappelijk onderwijs, kennisen ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

Violet Energie en klimaatbescherming:
Windparken, energiecentrales, aardgasopslag met bijbehorende infrastructuur.

Zwart Verkeersinfrastructuur:
Internationaal en bovenregionaal relevante verbindingen en (nog te realiseren) aansluitingen

Groen Natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme:
Gebieds- en lijnelementen voor grensoverschrijdende ecologische verbindingen

Blauw Watersystemen en hoogwaterbescherming:
Water(retentie) en bescherming waterkwaliteit

[3] Legenda: *Hoe lees ik de Actiekaart?*

Een weergave van de in het navolgende beschreven projecten en plannen is op het internet te vinden onder:

www.raumordnung.niedersachsen.de

> Grenzüberschreitende Zusammenarbeit

> Deutsch-Niederländische Raumordnungskommission

De actiekaart is voorzien van een legenda, die zorgt voor een overzichtelijke inhoud van de kaart. Daarnaast is elke ingetekende ontwikkeling op de kaart voorzien van een letteren cijfercombinatie. Deze vormt een verwijzing naar de projectlijst, waarop de gebruiker snel en eenvoudig kan zien om welke plannen en projecten het gaat. De letter in de combinatie geeft de regionale herkomst van het betreffende project aan, terwijl het cijfer verwijst naar het volgnummer van een project op de regionale lijst (zie volgende bladzijden). De letters staan voor:

DR Provincie Drenthe

GE Provincie Gelderland

GR Provincie Groningen

OV Provincie Overijssel

MS Regierungsbezirk Münster

WE Regio Weser-Ems

Legenda / Legende		ontwikkeling mbt verkeersinfrastructuur <i>Entwicklung der Verkehrsinfrastruktur</i>		overige aanduiding <i>Sonstige Darstellungen</i>	
Ontwikkeling mbt woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen en stedelijke netwerken <i>Entwicklungen im Hinblick auf Wirtschafts- und Wohnstandorte, Entwicklungsachsen und Netzwerke</i>		ontwikkeling mbt natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme <i>Verbesserungen im Freiraum Naturgebiete, Landschaften und ökologische Vernetzungen, Tourismus</i>			
	Werklocatie <i>Industrie- und Gewerbegebiet</i>		Netwerk-ontwikkeling spoor <i>Verbesserung der Schienenverbindung</i>		Nationaal stedelijk netwerk <i>Städtenetzwerk von nationaler Bedeutung</i>
	Containerterminal <i>Containerterminal</i>		Netwerk-ontwikkeling weg <i>Verbesserung der Straßenverbindung</i>		Stedelijk netwerk <i>Städtenetzwerk</i>
	Zeehaven <i>Seehäfen</i>		Ontwikkeling watersysteem <i>Gewässersystem (integrierte Entwicklung)</i>		Landschap <i>Landschaft</i>
	Haven <i>Häfen</i>				Provinciegrens / Bezirksgrenze
	Instelling <i>(Hochschul-)Einrichtung</i>	ontwikkeling mbt groenstructuur <i>Entwicklung "grüner" Verbindungen</i>			
	Luchthaven <i>Flughafen</i>		Ontwikkeling groenstructuur <i>Entwicklung "grüner" Verbindungen</i>		
	Grensoverschrijdend stedelijk netwerk <i>Grenzüberschreitenden Städtetzwerk</i>		Nationaal landschap <i>Landschaft von nationaler Bedeutung</i>		
	Ruimtelijk economisch netwerk <i>Raumwirtschaftliches Netzwerk</i>		Toeristisch project <i>Touristisches Projekt</i>		
Energieprojecten <i>Energieprojekten</i>			Toeristisch netwerk <i>Touristisches Netzwerk</i>		
	Energiecentrale <i>Großkraftwerk</i>		Grens management- en beheerplan <i>Bewirtschaftungsplan</i>		
	Gasstation / Electriciteitsstation <i>Gashub / Elektrizitätsstation</i>		Veerdienst <i>Fährverbindung</i>		
	Tracé leidingen <i>Strecke Leitungen</i>	ontwikkeling mbt (boven)regionale watersystemen <i>Funktionsverbesserung der regionalen Gewässersysteme</i>			
	Grenspassage buisleiding <i>Grenzübergang Rohrleitung</i>		Ontwikkeling watersysteem <i>Gewässersystem (integrierte Entwicklung)</i>		
	Windmolenpark <i>Offshore-Windparks</i>		Waterbergingsgebied <i>Hochwasserrückhaltebecken</i>		

[4] Plannen en projecten in de regio's

Regio Weser-Ems [WE]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

- WE1** Uitbreiding en verbetering van de verkeersaansluiting van de zeehavens Emden. Leer, Papenburg, Wilhelmshaven (Gateways)
- WE2** Ontwikkeling en stimulering van de groeiregio Eems-as (Ems-Achse)
- WE3 /GR5** Ontwikkeling van grensoverschrijdend bedrijvenpark R(h)eiderland
- WE4** Ontwikkeling van goederenvervoerscentrum Emsland in Dörpen
- WE5** Ontwikkeling van industriepark A 31 in Lathen
- WE6** Ontwikkeling van de Eurohaven (Eurohafen) Emsland in Meppen/Haren
- WE7** Ontwikkeling van het bedrijven- en industriegebied Twist
- WE8** Ontwikkeling van industriepark Lingen (Ems)
- WE9** Ontwikkeling van goederenvervoerscentrum Emsland (deellocatie Lingen/Geeste)
- WE10** Logistiek- en dienstverleningscentrum Lingen (Ems)
- WE11** Ontwikkeling van het industriepark Frisia Emden
- WE12** Ontwikkeling van het intracommunale bedrijvenpark Rheiderland
- WE13 /DR1** Ontwikkeling van het goederenvervoerscentrum en grensoverschrijdend bedrijvengebied Europark Emlichheim-Coevorden
- WE14** Ontwikkeling van het bedrijven- en industriegebied haven Spelle-Venhaus
- WE15 /GR6** Stedennet Leer-Aurich-Emden-Groningen
- WE16 /GR4** Samenwerking tussen het Institut für Seefahrt Leer en Zeevaartschool Delfzijl, de Berufsakademie Ostfriesland en de Rijksuniversiteit Groningen
- WE17** Bouw van het Maritiem Competentiecentrum Leer
- WE18** Ontwikkeling van het 3N Competentiecentrum Duurzame Grondstoffen (Kompetenzzentrum Nachwachsende Rohstoffe -Werlte)
- WE19** Vakhogeschool (Fachhochschule) Ostfriesland-Oldenburg-Wilhelmshaven FHOOW; Stimulering en ontwikkeling van de vestigingslocaties Leer en Emden
- WE20 /DR2** Samenwerking van de hogescholen (Hochschulen) Emmen-Lingen
- WE21** Uitbreiding van de vliegvelden in Leer en Emden
- WE22 /DR4 /OV6** Stedenkring Zwolle-Emsland
- WE23** Ontwikkeling van het bedrijventerrein Bad Bentheim-Gildehaus
- WE24** Uitbreiding en afronding van de aanlegplaats in de Eems bij Leer-noord
- WE25** Havenontwikkeling op de Rysumer Nacken
- WE26** Ontwikkeling van een competentiecentrum "Climate Center North" in Aurich/NEND
- WE27 /GR7** Hansa Energy Corridor (HEC)

Energie en klimaatbescherming

- WE 1** Offshore-Windenergie (Onderzoek, ontwikkeling, productie) Stimulering van innovatieve technologieën
- WE 2** Benutting van alternatieve energieën
- WE 3** Opslag van opgewekte energie (trefwoorden: offshore-stroom, persluchtopslag centrale)
- WE 4** Bouw van grootschalige energiecentrales in Dörpen en Emden
- WE 5** Uitbreidingsprojecten hogedrukgasleiding Bunde-Lingen en Etzel-Bunde/Oude Statenzijl, Rysum/Midwolda,
- WE 6** /MS1 Aanleg van een 380 kV-hoogspanningslijn Diele-Niederrhein
- WE 7** Aansluiting van de toekomstige offshore-windparken op het openbare stroomnet (o.a. grondleiding Hilgenriedersiel – Dörpen, Hamswehren-Dörpen, „Norderney-tracé“)
- WE 8** Bouw van aardgasopslagcavernes in Jemgum en Etzel (IVG)
- WE9** Aansluiting van de offshore-windparken over de Eemstrasse
- WE10** Modelproject Power-to-Gas-Anlage (IABG) Lathen
- WE11** /GR8 Samenwerking tussen Energy Valley en groeiregio Ems-Achse

Verkeersinfrastructuur

- WE1** Aanleg van de kustautosnelweg A 22
- WE2** Aansluiting van de kustregio op de A 31 (aanleg van de B 210 Aurich-Riepe, Verbetering van de B 210 tot Wilhelmshaven door verhoging van de wegcapaciteit, aanleg van de rondweg Schortens)
- WE3** Vierstrooks-verbreding van de Europastraße 233 van Meppen (A 31) tot Emstek (A 1)
- WE4** /OV1 /MS1 Uitbreiding van de A 30 (en voortzetting als A 1 in de prov. Overijssel) Grensoverschrijdende verkeersontwikkeling: Uitbreiding van de autosnelweg 30 (Graafschap Bentheim) en de autosnelweg A 1 (provincie Overijssel) ter verhoging van de capaciteit van de internationale wegverbinding
- WE5** /MS4 Optimalisering van het baanvak Norddeich-Münster (dubbelsporig maken van het traject Dörpen/Aschendorf, verhoging van de baanvaksnelheid)
- WE6** /GR1 Optimalisatie van het spoortraject Bremen-Oldenburg-Leer-Groningen, (volledige elektrificatie en op dubbel spoor brengen, spoorbrug Weener)
- WE7** Aansluiting van de Eems-as (Ems-Achse) op Jade-Weser-Port (bijv. spoorverbinding; sluiten van de spoorleemte Aurich - Wittmund)
- WE8** /OV4 /MS2 Uitbreiding van de internationale spoorverbinding Amsterdam-Berlijn (met regionale knooppunten in Rheine en Osnabrück)
- WE9** Verbetering van de bevaarbaarheid van de Eems van Emden tot Papenburg
- WE10** Uitbreiding van het noordtracé van het Dortmund-Ems-kanaal

- WE11** Verbetering van de bevaarbaarheid van de Buiteneems (o.a. verdieping) waarbij ook de bescherming tegen hoogwater in Emden en de Eemshaven is gewaarborgd.
- WE12** /DR1 /GR6 Haalbaarheidsstudie spoorverbinding Coevorden-Emmen-Meppen +Veendam-Emmen-Meppen
- WE13** Verhoging van de capaciteit van de B436 (Leer – Friedeburg – Sande – Wilhelmshaven)
- WE14** /OV5 Inrichting van een grensoverschrijdende regionale spoorverbinding Hengelo-Oldenzaal-Bentheim-Nordhorn ter versterking van het grensoverschrijdende personenvervoer
- WE15** Geschikt maken van de spoorlijn Aurich-Emden voor het goederen- en personenvervoer
- WE16** Reactivering spoorverbinding Nordhorn-Bad Bentheim-Rheine
- WE17** /OV6 Studie naar een nieuwe verbinding in het grensoverschrijdende vaarwegennet door het realiseren van het Twente-Mittellandkanaal (verbinding van Mittellandkanaal (D) en het Twentekanaal (NL))
- WE18** /GR7 Verbetering N 366 / B 408 (Ter Apel – Haren) en aansluiting naar Autosnelweg 31
- WE 19** Aanleg van de rondweg noord in Nordhorn

Natuurgebieden, landschappen, ecologische netwerken en recreatie en toerisme

- WE1** /DR1 "Internationaal natuurpark Bourtanger Veen/Bargerveen"–Toerisme (veenbanen, recreatiepaden, bezoekersbegeleidingssysteem) en natuurbescherming (bestemmingsconcept en veenvernatting):
- WE2** /OV3 Grensoverschrijdende natuurnabije ontwikkeling van de Vecht-stroom en het Vechtdal in het kader van de EU-waterrichtlijn: Optimalisatie van het stromend waterecosysteem ter verbetering van de hoogwaterbeveiliging en de instandhouding resp. het herstel van waardevolle biotopen voor fauna en flora
- WE3** Verbetering van het waterwegennet t.b.v. het watertoerisme, bevaarbaar maken van het Nordgeorgsfehnkanaal
- WE4** /GR3 Toeristisch samenwerkingsnetwerk Ostfriesland-Groningen
- WE5** /GR6 Toeristisch project Grensland-Schansenland (Bourtange, Leerort, Diele, Kulturlandschaft Rheiderland, LANCEWAD); renoveren van de vesting Burcht Stickhausen
- WE6** /GR9 Realisatie van een kanaalverbinding tussen Rhede en Bellingwolde (toerisme)
- WE7** /GR8 Verdere ontwikkeling van de veerverbinding Delfzijl-Emden-Leer
- WE8** /GR10 Stimuleren van het grensoverschrijdende fietstoerisme (Internationale Dollardroute)
- WE9** /GR1 Ontwikkelen van een “Geïntegreerd Managementplan voor het Eemsestuarium (IBP Ems)

Provincie Groningen [GR]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

- GR1 /DR3** Regio Groningen-Assen. Het betreft een ruimtelijk-economische samenwerkingsverband van de overheden in de regio rond Groningen en Assen
- GR2** Ontwikkeling van industriegebied Eemshaven
- GR3** Ontwikkeling van industriegebied Delfzijl
- GR4 /WE16** Samenwerking tussen de Rijksuniversiteit van Groningen, de hogescholen in noord-Nederland en noord-Duitsland, alsmede de universiteit Oldenburg
- GR5 /WE3** Grensoverschrijdend bedrijventerrein R(h)eiderland, Nieuweschans
- GR6 /WE15** Stedelijk netwerk Leer-Aurich-Emden-Groningen
- GR7 /WE27** Hansa Energy Corridor (HEC)

Energie en klimaatbescherming

- GR1** Vestiging van energiecentrales bij op het industriegebied Eemshaven
- GR2** Vestiging van energiecentrales bij op het industriegebied Delfzijl
- GR3** Versterking/verzwaring van de noord-zuid tracés voor hoogspanningsleidingen
Door de vestiging van de energiecentrales op de industriegebieden bij de Eemshaven en Delfzijl, maar ook door de aanleg van windturbineparken op de Noordzee, moeten de hoogspanningsleidingstracés worden verzwaard
- GR4** Uitbreiding/verzwaring van de tracés voor hogedruktransportleidingen
- GR5** Milieu Effect Studie (MES) kabels en leidingen Waddenzee
- GR6** Ontwikkeling van windparken langs de kust van de Dollard en de Waddenzee
- GR7** Ontwikkeling van offshore windparken (Bard Gemini)
- GR8 /WE11** Samenwerking tussen Energy Valley en groeiregio Ems-Achse

Verkeersinfrastructuur

- GR1 /WE6** Verbetering spoorverbinding Groningen-Leer-Oldenburg-Bremen
- GR2 /DR2** Verdubbeling N33 Assen-Zuidbroek

- GR3** Verbetering zuidelijke ringweg Groningen
- GR4** Verruiming vaarweg Lemmer-Delfzijl
- GR5** /WE11 Project verdieping van de Eems
- GR6** /DR1 /WE12 Haalbaarheidsstudie voor de spoorlijn Veendam-Stadskanaal-Emmen-Meppen
- GR7** /WE18 Verbetering N 366 / B 408 (Ter Apel – Haren) en aansluiting naar Autosnelweg

31

Natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme

- GR1** /WE9 Ontwikkelen van een “Geïntegreerd Managementplan voor het Eemsestuarium (IBP Ems)
- GR2** Gezamenlijk managementplan voor het Eems-Dollard gebied waarin de thema's natuur, scheepvaart, water, veiligheid en klimaatverandering aan de orde komen
- GR3** /WE4 Toeristische samenwerking tussen Ostfriesland en Groningen
- GR4** /DR2 Aanleg vaarverbinding Erica - Ter Apel
- GR5** Ontwikkelen van een grensoverschrijdende robuuste verbindingszone
- GR6** /WE5 Project Grensland-Schansenland betreft herstel van vestingwerken in de grensstreek
- GR7** /DR3 Landschappelijke en ecologische verbinding Runde - Ruiten Aa
- GR8** /WE7 Ontwikkeling van een veerdienst Delfzijl naar Emden
- GR9** /WE6 Kanaalverbinding Rhede-Bellingwolde (toerisme)
- GR10** /WE8 Stimuleren van het grensoverschrijdende fietstoerisme (Internationale Dollardroute)

Watersystemen en hoogwaterbescherming

- GR1** Opstellen van een stroomgebiedsbeheersplan in het kader van de Kaderrichtlijn Water

Provincie Drenthe [DR]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

- DR1 /WE13** Verdere ontwikkeling grensoverschrijdend bedrijventerrein Europark Coevorden-Emlichheim
- DR2 /WE20** Samenwerking hogescholen Emmen en Lingen
- DR3 /GR1** Regio Groningen-Assen. Het betreft een ruimtelijk-economische samenwerkingsverband van de overheden in de regio rond Groningen en Assen
- DR4 /OV6 /WE22** Stedenkring Zwolle-Emsland

Energie en klimaatbescherming

- DR1** Herontwikkeling Olieveld Schoonebeek
- DR2** Ontwikkeling windmolenpark Coevorden
- DR3** Ontwikkeling van de windparken Drentse Monden en Oostermoer
- DR4** Ontwikkeling buisleidingen grenspassage bij Coevorden

Verkeersinfrastructuur

- DR1 /GR6 /WE12** Haalbaarheidsstudie voor de spoorlijn Veendam-Stadskanaal-Emmen-Meppen
- DR2 /GR2** Verdubbeling N33 Assen-Zuidbroek

Natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme

- DR1 /WE1** Ontwikkeling Veenland en Natuurpark Moor
- DR2 /GR4** Aanleg vaarverbinding Erica-Ter Apel
- DR3 /GR7** Runde-Ruiten Aa-project Landschappelijke en ecologische verbetering
- DR4** Verplaatsing dierentuin en bouw zoo-theater Emmen

Watersystemen en hoogwaterbescherming

- DR1** Inrichting van het waterbergingsgebied Weijerswold bij Coevorden
- DR2** Beekherstel voor de midden en bovenloop van het Schoonebeekerdiep ten behoeve van een verbeterde waterberging en beekecologie

Provincie Overijssel [OV]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

- OV1** Regionaal bedrijventerrein Twente (ca. 180 ha)
- OV2** Luchthaven Twente. Door de beëindiging van het militair gebruik wordt nu gezocht naar een nieuw perspectief binnen de burgerluchtvaart.
- OV3** World Trade Center Twente in Hengelo. Ontwikkeling bezien in relatie tot MONT
- OV4** Universiteit Twente. Universiteit is sterk georiënteerd op vernieuwende bedrijvigheid, o.a. nanotechnologie. Samenwerking met universiteiten in Münster en Osnabrück dient verder versterkt te worden
- OV5 /MS2** MONT. Grensoverschrijdend stedelijk netwerk (Stedendriehoek) Münster-Osnabrück-Netwerkstad Twente
- OV6 /DR4 /WE22** Stedenkring Zwolle-Emsland

Energie en klimaatbescherming

- OV1** Ontwikkeling buisleidingen grenspassage bij Enschede

Verkeersinfrastructuur

- OV1 /MS1 /WE4** Internationale wegtransportas: A1 (in D: A30). Onderdeel van de West-Oostcorridor, de multimodale vervoersas tussen noordelijke Randstad richting Berlijn en Polen. Onderdeel van TEN. Nieuw programma A1 zone: een integraal programma gericht op capaciteitsvergroting, economische perspectieven en versterking landschappelijke kwaliteit langs de A1

- OV2** Internationale wegtransportas: verbinding Zwolle-Almelo. Uitbreiding naar 4-baans autosnelweg met aansluiting op de internationale wegenverbindingen A 35/B54 (Enschede Münster, resp. die A1)
- OV3** /GE1 Uitbreiding van de nationale wegverbinding N 18/A18 (Verbinding Twente-Achterhoek met aansluiting op de internationale wegverbinding A35/B54)
- OV4** /MS2 /WE8 Internationale rail transportas: Berlijn-lijn: verbetering frequentie. Op langere termijn HSL Amsterdam - Berlijn via Hengelo en Osnabrück
- OV5** /WE14 Pilotproject tot inrichting van een grensoverschrijdende regionale spoorverbinding Hengelo-Oldenzaal-Bentheim-Nordhorn ter versterking van het grensoverschrijdende personenvervoer
- OV6** /WE17 Studie naar een nieuwe verbinding in het grensoverschrijdende vaarwegennet door het realiseren van het Twente-Mittellandkanaal (verbinding van Mittellandkanaal (D) en het Twentekanaal (NL))

Natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme

- OV1** Verbinding in de Groenblauwe hoofdstructuur tussen Veluwe-Ommen-Sallandse Heuvelrug-Haaksbergerveen
- OV2** /MS1 Nationaal Landschap Noordoost Twente
- OV3** /WE2 Grensoverschrijdende natuurnabije ontwikkeling van de Vechtstroom en het Vechtdal in het kader van de EU-waterrichtlijn: Optimalisatie van het stromend waterecosysteem ter verbetering van de hoogwaterbeveiliging en de instandhouding resp. Het herstel van waardevolle biotopen voor fauna en flora

Provincie Gelderland [GE]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

- GE1** Regionaal bedrijventerrein Laarberg (Groenlo, gemeente Oost Gelre)

Energie en klimaatbescherming

- GE1** Ontwikkeling buisleidingen grenspassage bij Winterswijk
- GE2** /MS2 Aanleg van een 380 kV-hoogspanningsleiding Niederrhein (Wesel)- Doetinchem

Verkeersinfrastructuur

GE1 /OV3 Uitbreiding van de nationale wegverbinding N 18/A18 (Verbinding Twente-Achterhoek met aansluiting op de internationale wegverbinding A35/B54

GE2 (Inter)Nationale goederenvervoersverbinding Betuweroute-Oldenzaal

Natuurgebieden, landschappen, ecologische verbindingen, recreatie en toerisme

GE1 Robuuste ecologische verbingszone Veluwe-Duitsland door de Achterhoek. Betreft o.a. zoekgebied voor ecologische verbindingen Ameloer Ven (NL) en Zwillbrocker Venn (D)

GE2 Nationaal Landschap Winterswijk

Watersystemen en hoogwaterbescherming

GE1 Herstel van het natuurlijk verloop van de rivier Berkel, natte ecologische verbinding

Regierungsbezirk Münster [MS]

Woon- en werklocaties, ontwikkelingsassen, stedelijke netwerken

MS1 Airportpark en luchthaven Münster/Osnabrück (FMO). Intercommunaal bedrijventerrein (ca. 200 ha) alsmede start- en landingsbaanverlenging en aansluiting op het spoor (gepland).

MS2 /OV5 MONT (Münster-Osnabrück-Netzwerkstad Twente) in de EUREGIO. Stedelijke samenwerking met gezamenlijke afstemming op de landelijke ruimte.

MS3 Hogeschoolinstellingen met potentieel voor nieuwe bedrijfsvestigingen en technologietransfer in het kader van internationale en grensoverschrijdende coöperatie.

MS3a: Universiteit Münster,

MS3b: Vakhogeschool Münster/Steinfurt,

MS3c: Vakhogeschoollocatie Bocholt.

Energie en klimaatbescherming

MS1 /WE6 Aanleg van een 380 kV-hoogspanningsleiding Dörpen/West-Niederrhein

MS2 /GE2 Aanleg van een 380 kV-hoogspanningsleiding Niederrhein (Wesel) - Doetinchem

Verkeersinfrastructuur

MS1 /OV1 /WE4 Internationale wegtransportas: A1 (in D: A30). Internationale wegtransportas: A1(NL) - A30 (D). Onderdeel van de West-Oostcorridor, de multimodale vervoersas tussen noordelijke Randstad richting Berlijn en Polen
Opgenomen in TEN; Oplossen van knelpunten

MS2 /OV4 /WE8 Internationale railtransportas Amsterdam-Berlijn-Oost-Europa als onderdeel van de „West-Oost-corridor“. Trajectverbetering en verhoging van de frequentie;

MS3 B525: Rondweg Südlohn-Oeding (regionale wegtransportas Münster-Winterswijk-Zutphen/Doetinchem)

MS4 /WE5 Optimalisering van het baanvak Norddeich-Münster (dubbelsporig maken van het traject Dörpen/Aschendorf, verhoging van de baanvaksnelheid)

Natuurgebieden, landschappen en ecologische netwerken, recreatie en toerisme

MS1 /OV2 Koppeling van natuur- en landschapsbescherming tussen Nordost-Twente en het Münsterland

MS2 Ecologische verbinding Veluwe (NL) - Duitsland door grensoverschrijdende ecologische verbindingen in het gebied Winterswijk / Achterhoek (NL) / Bocholt (D)

Watersystemen en hoogwaterbescherming

MS1 Grensoverschrijdende Dinkelplanning: Optimalisatie van het stromend-waterecosysteem ter verbetering van de hoogwaterbeveiliging en de instandhouding resp. het herstel van waardevolle biotopen voor fauna en flora

MS2 Realisatie „uitgangspunt Berkel (Leitbild Berkel)“; Afstemming van waterbehoud, ontwikkeling van natuurlijke ruimten en toeristische recreatie langs een grensoverschrijdend stromend water

[5] Colofon

De grensoverschrijdende actiekaart is een uitgave van de Nederlands-Duitse Commissie voor de Ruimtelijke Ordening, Subcommissie Noord

Publicatiedatum

eerste versie: Mei 2009

eerste actualisering: september 2012

Adressen secretariaten

Nederlandse secretariaat

Provincie Groningen

Postbus 610

NL 9700 AP Groningen

Telefon 050-316 43 65

Fax 050-316 44 39

E-Mail info@provinciegroningen.nl

Duitse secretariaat

Niedersächsisches Ministerium für Ernährung, Landwirtschaft, Verbraucherschutz
und Landesentwicklung

Regierungsvertretung Oldenburg

Theodor-Tantzen-Platz 8

26106 Oldenburg

Telefon +49 (0) 441/799-2495

Telefax +49 (0) 441/799-6-2495

E-Mail maria.gerling@rv-ol.niedersachsen.de